

Op zoek naar onze voormalige rijksgenoten

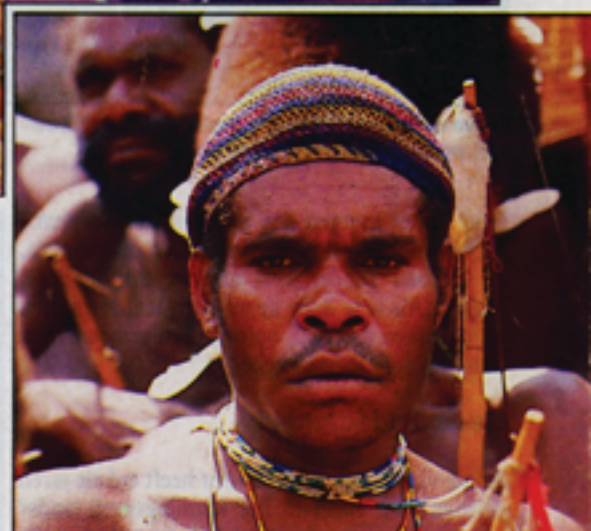
IRIAN JAYA

Papoeavrouwen in de Pass Valley, diep in het binnenland van Irian Jaya bij de herdenking van 25 jaar zendingswerk in deze vallei. Hier maakte de tv-ploeg opnamen voor „Een Hollandse erfenis, Irian Jaya.”

Het binnenland van Irian Jaya, voormalig Nederlands Nieuw-Guinea, is voor journalisten een gesloten gebied. De Indonesische overheid voelt niet veel voor pottekijkers. Met een 8-millimetercamera trok een ploeg voor de VA-

Staphorst op Nieuw Guinea”, luidde de kop boven een artikel in de Haagse Post. De journalist John Jansen van Galen reisde met twee kompanen naar het voormalige Nederlands Nieuw Guinea, als toerist, want journalisten zijn in het huidige Irian Jaya nog steeds niet bijzonder welkom. Zij bezochten de Baliem-vallei

Papoea met penisstokker.

RA-televisie door een gedeelte van het binnenland, op zoek naar politieke misstanden in het steenen tijdperk. Maandag kunt u het resultaat zien: „Een Hollandse erfenis, Irian Jaya” (Ned. 2, 21.27 uur). Aad van den Heuvel, die verschillende malen in Irian Jaya filmde, geeft zijn visie.

in de Pass Valley waar een ploeg van Nederlanders op zoek was naar de plaats Nipah, daar zijn het nu jagers en niet meer werkers op de boomklimmer. Het is een gebied in het binnenland van Irian Jaya. We zijn er nu om te zien hoe de Nederlandse film die we samen met de KPNB (Korps Nieuw-Guinea) van de regering van de Indonesië door de VARA zal worden uitgezonden.

verkeerde regelmatig in gezelschap van zendingsgenootschappen. Niet geleid door een diep vertrouwen in deze dienaren Gods maar in de wetenschap dat deze mensen vaak de enigen zijn die het land en volk op hun duimpje kennen en immer werkzaam zijn op de meest vooruitgeschoven en afgelegen posten. Jansen van Galen beschreef een kerkdienst temidden van de trotse peniskoderdragers in één van de meest barre gebieden op deze aarde: „Er werd gezongen, slepend en traag dreef de melodie de zonnige vallei in, op hele noten en zonder syncopen, want

broeierige situatie waarin de zeer heidense volkeren aan de bovenloop van de nog nauwelijks ontdekte Braza-rivier verkeerden. Mijn bewondering voor zendingen en missionarissen, al of niet ingegeven door eigen tekortkomingen, is gekend en zit diep, maar mensen die in de Baliemvallei dezelfde omstandigheden bevroeden als in Staphorst, maken, om het eens zwakjes te zeggen, een vergissing.

Het komende VARA-programma zal zich bezig houden met de zendingen, met het politieke lot van de papoea's en met het dagelijkse leven der

sa's was gelegen. Nu hadden wij al talloze projecten verfilmd en er bestond dan ook niet veel animo om aan deze nieuwe expeditie te beginnen. Tot men vertelde dat er daar waarschijnlijk ook een Juwo, een varkensfeest, zou worden gehouden. Het feest van het jaar mocht men niet missen dus veranderden wij van gedachten.

Bevrijdingsbeweging

Aan de overkant aangekomen rende een naakte man langs de oever met ons mee en eenmaal vaste voet aan wal gezet waren daar ter begroeting aanwezig een vrolijk dansgroepje en twee papoea's met een geweer. Zij verklaarden tot de OPM te behoren, de papoea bevrijdingsbeweging en wij moesten ze maar volgen. Wij werden er in snel tempo minder gerust op, de Indonesiërs plachten ons nogal in de gaten te houden. Na een half uur lopen via een smal, modderig pad werden wij plotseling geconfronteerd met een ongelofelijk schouwspel. Honderden en nog eens honderden beschilderde en met pijl en boog en speer bewapende krijgers renden op ons af. Het bleek een grootscheepse demonstratie van de OPM te zijn die het Westen hun slagkracht wel eens wilde tonen. Er werd gemarkeerd en er waren militaire oefeningen. Geef acht, op de plaats rust, zet af pijl en boog. De twee geweren van de eerste mannen waren de enige vuurwapens die we hebben gezien. Aan het hoofd van de colonne werd een bord meegezeuld met de

ritme is heidens. Twee uur duurde de dienst, net als in de klompenkerkjes van Staphorst, de noordelijke Veluwe en de Zuid Hollandse eilanden.” Of dominee Vreugdenhil ook in de VARA-documentaire te zien en te horen zal zijn is aan enige twijfel onderhevig want in de H.P. zegt de religieuze voorman dat hij niet geïnterviewd wenst te worden omdat hij anders door „zijn Nederlandse zwartekousenkerk” zal worden geschorst. Vreugdenhil heeft zelf niet zo'n bezwaar tegen film maar even terug in de Nederlandse moerasdelta verkeert hij toch regelmatig in kringen waar video, film, foto en dia behoren tot de zware zonden. „Tja, wat is dat?” zegt hij. „Mischien dat men niet met de werkelijkheid geconfronteerd wil worden.”

Noodlanding

Als lid van een KRO televisieteam was ikzelf in 1981 en 1982 in deze verloren gegane Nederlandse kolonie en ons geviel het op een kwade dag, gedwongen door een soort noodlanding, in de klauwen te geraken van een zeer fundamentalistische Amerikaanse kerksplinter. Men had de papoea's ter plaatse in de loop der jaren vrijwel alles verboden wat ook het leven in de jungle somtijds aangenamer kan maken. Zang en dans en zo af en toe een rokertje, het was allemaal niet meer toegestaan, het waren duivelse vindingen die te vuur en te zwaard bestreden dienden te worden. Nauwelijks kan ik mij herinneren wat erger was, de sombere entourage temidden van de toernije Amerikaanse gelijkhebbers of de

Boven: in 1981 trof een KRO-team in de buurt van de Wisselmeren een schare van duizenden primitief bewapende aanhangers van de bevrijdingsbeweging OPM. Rechts: de handel in Irian Jaya, vooral in de kustgebieden, komt steeds meer in handen van Javaanse immigranten.

bevolking. Jansen van Galen beschreef in de H.P. een varkensfeest, het hoogtepunt in het dorpsbestaan. Iedereen is dan op de been, er wordt gedanst en gedronken en eindelijk is men weer eens in de gelegenheid om vlees te eten. Het vlees van de in onze ogen weinig uit de kluiten gewassen varkentjes die maandenlang speciaal voor dit doel werden vetgemest. „Men spande de bogen, de zwijntjes rukten angstig aan de touwen waaraan ze in bedwang werden gehouden. Een pijl zinderde in een stugbehaarde bil, het dier krijsde, rukte zich los en sloeg op de vlucht. Twee mannen zetten het na, grepen het vast en de schutter richtte opnieuw. Ditmaal trof het projectiel de maagstreek en een dierlijk gegil snerpde door de morgenlucht. Een derde schot, het varken zakte bloedend door de poten, blote zwarte voeten pompten het laatste leven uit het stuip-trekkende lichaam.”

Soms, heel soms, liggen varkensfeesten en politiek zeer dicht bij elkaar. In 1981 waren wij bij de Wisselmeren in Irian Jaya en iemand wilde per se een klein maar bloeiend ontwikkelingsproject tonen dat aan de overzijde van de watermas-

papoeavlag, ooit nog eens in de nadagen van het Nederlandse koloniale bewind ontworpen. De bewapening was zwak maar hun organisatie moest in orde zijn. We waren nog maar kort in Enarotali maar binnen vierentwintig uur hadden zij duizenden mensen op de been gebracht. Politiek in plaats van een varkensfeest en de Indonesische autoriteiten waren woedend. Officieel werd ontkend dat er grote groepen georganiseerde vrijheidsstrijders waren en nu toonde de Nederlandse televisie dat er zo af en toe toch een behoorlijk legertje op de been kon worden gebracht. Kansloos door gebrek aan wapens, maar op de één of andere manier georganiseerd en uiterst gemotiveerd door wat de OPM aanhangers zagen als Indonesische onderdrukking. Nu al weer jarenlang trekken duizenden vooral Javanen maar ook vele mensen van de Molukken naar Irian Jaya, naar de nieuwe Indonesische provincie. Vaak arme, hardwerkende vakmensen die gedwongen door de omstandigheden de oorspronkelijke, overbevolkte woonplaatsen moes-

vervolg op pag. 14

ten verlaten. En langzaam verdwijnt de slecht opgeleide, op sommige plaatsen nog in het stenen tijdperk levende papoea uit het beeld. De grond, het baantje en de handel, het komt allemaal in handen van de Indonesische transmigrant. Begrijpelijk wellicht, maar een catastrofe voor het Papoeavolk.

4 Maart 1980 nam de Nederlandse tweede kamer een motie aan van de heren Verbrugh en Van Rossum waarin de Nederlandse regering werd uitgenodigd een onderzoek in te stellen in de voormalige vaderlandse kolonie. Men was nogal ongerust geworden door allerlei alarmerende berichten. Het was een wat merkwaardig plan maar Indonesië ging akkoord met deze speurtocht op haar grondgebied en een ambtenaar van de Nederlandse ambassade in Djarkarta ging welgemeend op stap. En minder dan een jaar later werd zijn voortreffelijke rapport voorgelegd aan ons parlement. Iets uit de inhoud: „Indonesië voerde een politiek van de glimlach maar geweld werd met geweld beantwoord. De medische situatie was zorgelijk en de kindersterfte vormde een uitzonderlijk probleem. Sociaal-economisch stond de papoea voor de welhaast onmogelijke taak te moeten concurreren met de Indonesische immigrant. Vooral jongeren voelden zich achtergesteld en vooral uit deze categorie werden de nieuwe OPM ers gerecruiteerd.”

Verpauperen

Het was een diplomatiek voorzichtig maar uitstekend rapport, alles stond er wel in, maar wat moesten wij ermee? De enige reële hoop die men kon koesteren was dat de Indonesische politici maatregelen zouden nemen om de Papoea's extra te bevoordelen tot hun achterstandsituatie verdwenen zou zijn. Men moest hopen op enig begrip in Jakarta dat door de grootschalige immigratie naar Irian Jaya de oorspronkelijke bevolking langzaam zou verpauperen en verdwijnen. Of was dit nu juist de bedoeling? De Nederlandse parlementariër bladerde in het rapport van de ambtenaar, krabde zich eens op het hoofd en stelde toen de enige vraag waar hij zo gauw op kon komen: „Zou onze ontwikkelingshulp niet wat extra's kunnen doen?”

Daarna viel er weer een diepe stilte rond Irian Jaya. Heel soms hoorde men nog wel eens wat, in Duitsland werd een nieuw museum van Asmatkunst geopend, bij tijd en wijle stortte een missievliegtuig neer boven het Carstengebergte en zo af en toe stuurde het belendende Papua and New Guinea een OPM-vluchteling terug naar zijn Indonesische thuisfront. Het is goed dat de VARA-televisie binnenkort weer eens een tipje van die geheimzinnige sluier rond onze voormalige rijksgenoten oplicht. En ook vaktechnisch kan de documentaire die wordt uitgezonden interessant zijn. Het materiaal werd opgenomen met een niet professionele 8 mm camera en mocht dit experiment slagen dan staat wellicht een aantal „geen journalisten toelaten landen” vele met kleine camera's gewapende en als toerist vermomde televisieverslaggevers te wachten. Maar misschien moet daar eerst nog een ethische discussie over worden gevoerd?

Aat van den Heuvel

foto's Aad den Ouden en Annette Kentle

ACTUEEL

Dirk Jan Roeleven

'Holland Boy' in Manilla

Bij gebrek aan bananestekkers en krokodillebekken heb ik toen een verbinding tot stand gebracht met twee lege, koperen patroonhulzen. In dat soort situaties leer je wel improviseren.” Als hij dit zegt is Echo-verslaggever Frans Nijhof (36) net 24 uur terug uit de Filipijnse hoofdstad Manilla.

Zondag zal hij over zijn ervaringen vertellen in het KRO-programma „De ver van mijn bed show”, als gesproken wordt over de macht van de media.

Toen de internationale pers na de verkiezingen de koffers voor de thuisreis alweer had gepakt, besloot Nijhof op eigen kosten naar de Filippijnen te gaan. De Amerikaanse en Australische journalisten die na de door fraude en chaos gekenmerkte verkiezingen in Manilla achterbleven, verwelkomden hem met een schamper „wat kom jij hier doen, het is allemaal al gebeurd”. Later bleek dat Nijhof de situatie goed had ingeschat en op het juiste moment op de juiste plaats was. „Ik voelde dat er iets ging gebeuren op de Filippijnen. Ik wist zeker dat het volk in opstand zou komen,” verklaart Nijhof zijn vertrek. Drie dagen na zijn aankomst barstte de hel los en stonden de Nederlandse media in de rij om bijdragen van hem. Nijhof was zodoende te horen bij zowel de KRO (die wel in het nut van een bezoek aan Manilla geloofde) als de NOS, NCRV, Veronica en de EO. Artikelen schreef Nijhof voor de Volkskrant en bladen die bij de Persunie zijn aangesloten.

„Ik werk echt niet zomaar voor iedereen, maar in die situatie vervalt de verzuiling. Het enige wat dan telt is de wereld te informeren over de revolutie,” aldus Nijhof. In de taxi naar zijn hotel hoorde hij op de enige betrouwbare zender van de Filippijnen, het katholieke Radio Veritas, dat helikopters boven het legerkamp Crame cirkelden. Voor Nijhof het sein om de chauffeur rechtsomkeert te laten maken. Een kwartier later ruilt hij zijn KRO-perskaart in voor een rood label waarmee hij het door opstandelingen bezette ministerie van defensie binnenkwam. Een geel-witte perskaart met daarop onder meer de woorden „Aquino Press” had hij toen al op zak.

Frans Nijhof interviewt kardinaal Sin, aartsbisschop van Manilla.

In het ministerie bracht Nijhof de nacht door en beleefde hij de revolutie van zeer nabij. Soldaten belden hun familie toen de dreiging van een bombardement in de lucht hing. „Hoewel ik de Filipijnse taal niet versta, begreep ik dat ze afscheid aan het nemen waren. Dat was een ontroerend moment,” aldus Nijhof. „Op zo'n moment voel je je verbonden met het Filipijnse volk en de soldaten. Je strijdt samen en bent bereid desnoods samen te sterven.”

Even overwogen de buitenlandse journalisten uit het bezette legerkamp te vertrekken omdat de situatie erg penibel werd. Ze bleven echter in het vertrouwen dat Marcos het niet zou aandurven om een grote groep (Amerikaanse) journalisten te vermoorden. Nijhof: „Om die ene Hollandse journalist zou hij zich geen zorgen maken, maar die jongens van ABC en NBC kon Marcos niks doen, hij zou meteen de VS op z'n dak krijgen. De verbondenheid van journalisten met de opstandige soldaten noemt Nijhof „opmerkelijk”. Als journalist behoor je geen partij te kiezen, maar de verzamelde pers applandeerde na afloop van elke persconferentie die generaal Ramos en de zijnen gaven. Nijhof klapte mee: „Kan dat wel?”

Nijhof: „Reken maar dat we ze scherp hebben ondervraagd. Ik heb lang een wantrouwen gehad tegen generaal Ramos en minister van defensie Enrile. Was het geen ordinaire militaire coup die ze hadden beraamd? Later raakte ik overtuigd dat ze een oprecht verhaal vertelden. Toen heeft de pers partij gekozen voor het volk, wat overigens niet doorklonk in de berichtgeving. Die bleef feitelijk.”

Nijhof verklaart de solidariteit met de aanhangers van Aquino uit een gevoel van rechtvaardigheid dat

iedere journalist volgens hen hebben: „Je kiest als journalist definitief partij voor de onderen.”

Nijhof wist vanuit het belegerde kamp telefonisch contact met versum te houden. Via omweg had hij de KRO het nummer kamp Crame kunnen geven. zette tijden werd hij daar get. Een soldaat kwam dan naar toe met de boodschap: „Tele for Holland boy”.

Tropische stranden heeft de land boy niet gezien tijdens zijn verblijf in het Aziatische land. I gedeelte, vijf dagen en nacht heeft hij niet geslapen. Z oor had hij nodig voor de tel terwijl het andere op radio en was geconcentreerd.

Nijhof bivakkeerde tussen de daten op de harde grond. Zij telkamer heeft hij in de laats gen van het Marcosbewind n zien. Eten wat de pot schafte les wat te drinken was werd l derlijk gedeeld. Zelfs dat ene pils dat na dagen binnen de l van het legerkamp kwam, gi hand tot hand. De arme Filip brachten eten voor de „bevri Maar er was ook ergernis. Ee oudere Amerikaanse journal voortdurend alle guerrilla-oc sinds 1945 te hebben verslag Een hard shut up is zijn deel. meent dat wat in Manilla gel maar niets is vergeleken met nam, Cuba, Cambodja of Ni gua.

Andere journalisten werden van angst. Nijhof: „Ze konden geen letter meer schrijven, ze men niets meer op. Met een waren ze vertrokken.” Zelf h van dit verschijnsel geen last toen vrij nuchter.” Wat al ble toen hij bananestekkers en k dillebekken verving door pat hulzen.